

به نام خدا

خلاصه پایان نامه

موضوع: عالم ذر از دیدگاه فلاسفه و مفسرین

محقق: زینب محمدنژاد

هم گروهی: فائزه رحیمی

استاد راهنما: خانم دکتر فاطمه سلیمانی

رشته فلسفه و کلام اسلامی کد ۸۵

تفاسیر متفاوت مردم از عالم ذر و اهمیت این موضوع در شکل دادن به اعتقادات مردم در باب خلقت انسان و چگونگی نشئه های مختلف زندگی انسان قبل و بعد از این دنیا ، ما را بر آن داشت که با تفحص در تفاسیر مختلف قرآن ذیل آیه ی ۱۷۲ سوره ی اعراف معروف به آیه ی میثاق و بررسی نظرات فلاسفه در مسأله ی عالم ذر ، به دیدگاهی صحیح و موافق قواعد عقلی و شرعی دست یابیم. متأسفانه تعداد کمی از فلاسفه به این موضوع پرداخته اند و تنها در نظرات آنهایی که به تفسیر قرآن پرداخته اند و به آیه ی میثاق رسیده اند می توان دیدگاه هایی در این باب یافت.

با توجه به ریشه های متفاوتی که برای کلمه ی ذر ذکر شده ، لغت دانان معانی چون پراکنده ساختن ، موجودات کوچک و آفرینش ذکر کرده اند. رجوع بدون تفکر و داشتن اطلاعات به آیات روایاتی که به مسأله ی عالم ذر پرداخته اند و عدم داشتن دید جامع به تمام روایات موجب گرفتار شدن به اعتقادات باطلی چون جبر گرایی یا تناسخ می شود.

ملاصدرا معتقد است موطن اخذ میثاق ، وجود جمعی عقلانی معلول نزد علت است. علامه طباطبایی این موطن را عالم ملکوت معرفی می کند و آیت الله جوادی آملی ضمن مردود ندانستن نظر ایشان احتمال موطن وحی و رسالت را قوی تر می داند.

با توجه به نظر همه ی این بزرگان و بررسی آیات و روایات ، به طور کلی می توان عالم ذر را عالمی مجرد از ماده و مقدم بر این عالم نه به تقدم زمانی دانست. عالمی که نفوس بدون حجاب ماده ، ربوبیت پروردگار را مشاهده کرده و به آن اقرار نموده اند. دلیل اخذ میثاق ، اتمام حجت با انسان است و دلیل غفلت از آن در این دنیا ، مشغولیت انسان به عالم ماده و حجاب جسم و ماده است.

تمام علما در این مطلب ، دید مشترک دارند و تفاوت آنها در این است که موطن اخذ این میثاق کدامیک از عوالم وجود غیرمادی است. همین دید جامع ، کاملاً موافق قواعد عقلی است و انسان را از اعتقادات باطل باز می دارد..